

Forord til 4. utgave

Denne boken er skrevet for at du som student skal kunne lære deg elementær makroøkonomi på et visst metodisk nivå med en innsats som i universitets- og høyskolesystemet svarer til seks studiepoeng. Du skal da

- kunne lese og forstå artikler og debatter i aviser og forstå den politiske debatt i TV (Dagens Næringsliv bruker for eksempel noe som ligner vår utvidede ISLM-modell)
- kunne forstå forskjellen mellom hva som skjer på kort sikt og i det lange løp, og at det faktisk er en forskjell
- kunne beherske debatten mellom de to hovedstrømmene i makroøkonomien knyttet til to av dette århundres største økonomer: Keynes, som ikke fikk Nobelprisen fordi han døde før den ble innstiftet i 1968, og Friedman som fikk Nobelprisen i 1976

Boken er spesielt skrevet med tanke på det obligatoriske kurset i makroøkonomi (seks studiepoeng) ved de økonomisk-administrative studiene ved høyskolene.

Jeg har valgt en litt annen fremgangsmåte enn den som er brukt i de lærebøkene i makroøkonomi som til nå er utgitt på norsk, og som mer og mer ligner amerikanske mursteiner. De er bra til sitt bruk, men jeg har følt behov for et alternativ – og her er det. Men for all del, de kan være et alternativ til foreliggende bok, og de er herved alle anbefalt som tilleggsstoff.

På engelsk finnes det også en mengde bøker som dekker dette området, vanlige titler er Economics (da har de også med mikroøkonomi) eller Macroeconomics. De er vel verdt å lese, med utmerket stil og mange fine eksempler – og svært pedagogiske!

Mange synes antagelig at samfunnsøkonomi er en pest og en plage de må igjennom. Og hvorfor ikke lindre plagen mest mulig? Altså: Jeg har bestrebet meg på å fremstille samfunnsøkonomien så kuuuult som jeg kan med mange «forstyrrelser» og avstikkere, forhåpentlig til atspredelse fra det du måtte mene er den tørre og kjedelige økonomien.

Men for all del: Hvis du skulle bli interessert i samfunnsøkonomi etter å ha lest denne boken, ville intet glede meg mer (muligens med unntak av bokinntektene).

En av de vanskeligste hindringene for å forstå moderne makroøkonomi er alle de «nye» retninger som stadig dukker opp. Jeg har derfor tatt med et kapittel om de ulike tilnærmingene til makroøkonomi fra Keynes og frem til i dag. Men dette kapitlet *kan* du hoppe over, for eventuelt å ta det igjen senere. For å belyse forskjellen mellom økonomien i det lange løp og på kort sikt har jeg tatt med AE-AT-modellen. Det er en modell som beskriver sammenhengen mellom samfunnets produksjon, etterspørsel og prisnivå, og som viser de kortsiktige svingningene i økonomisk aktivitet rundt den langsiktige trend. Vi kan også komme langt om vi bruker AE-AT-modellen til å diskutere virkninger av prisendringer og virkninger på priser. Slik kan vi til nød si at du ikke behøver å lese kapittel 12, skjønt jeg vil jo anbefale det sterkt. Det er tross alt derfor det er tatt med. I kapittel 10 har jeg holdt meg til en forenklet versjon av den utvidede ISLM, nemlig der hvor vi forutsetter perfekt kapitalmobilitet over landegrensene. Både den grafiske fremstilling og resonnementene blir da enklere. Det er også slik at det er mulig å utlede ISLM grafisk uten å gå veien om algebraiske saltomortaler. Men jeg vil jo ikke anbefale det så sterkt, da. Det er fremdeles et viktig mål med denne boken, nemlig at du skal kunne sette opp og anvende den utvidede ISLM med de seks ligningene.

En del passende spørsmål er stilt deg underveis. De er merket spørsmålsteget. Noen av dem er lure, andre er bare alvorlige. Uansett er de der for at du skal få noe å bryne deg på. Svarene er ikke gitt i boken (unntatt for det første), men er med i *Hjelper til Makroøkonomi* som Ivar Bredesen og jeg har utarbeidet. Det er for at du da skal kjøpe den, og så tjener jeg og Ivar mer penger. Ser du tekst merket med utropsteget, bør du skjerpe deg. Da er det noe viktig jeg vil si deg, noe som jeg av erfaring vet kan være lett å overse.

Jeg har med tre typer bokser: 1) bokser *til din informasjon* (TDI-bokser) hvor jeg presenterer stoff som ikke nødvendigvis er nødvendig for å komme igjennom makroøkonomien på dette nivå, men som gir deg eksempler på emner av interesse, 2) bokser med utdrag og sitater fra andre kilder, hovedsakelig pressen, som belyser hva som kan menes om diverse aktuelle spørsmål i makroøkonomien (*Fra pressen*-bokser), og 3) bokser med definisjoner, huskereglene, oppsummeringer og lignende du bør være oppmerksom på (*OBS*-bokser). Hver gruppe av bokser nummereres fortløpende i hvert kapittel. *Fra pressen*-boksene og *TDI*-boksene kan du strengt tatt hoppe over. *OBS*-boksene er derimot obligatoriske. Til slutt, bokstavelig talt, har jeg tatt med en oversikt over definisjoner og omtale av sentrale begrep i makroøkonomi og litt til. Kjekt å ha, må vite!

Boken er blitt til mens jeg har gått! Jeg har forelest i makroøkonomi ved Høyskolen i Molde siden jeg var tredve år (hvor mange år siden er det?), og boken er skrevet parallelt med undervisningen. Hele tiden har

jeg benyttet studentene som kritikere, og jeg har forsøkt å ta hensyn til kritikken.

Siden dette er en innføringsbok, finnes det ingen, absolutt ingen, fotnoter i den. Den har heller ingen litteraturliste. (En litteraturliste er gitt på www.fagbokforlaget.no) Nødvendige kildehenvisninger er referert direkte i teksten, og ellers er mine referanser stort sett standardverkene nevnt ovenfor, og de inneholder alle et vell av referanser. Jeg har helt klart stjålet alt det raffinerte fra dem! Det er relativt lite tallmateriale i boken. I stedet regner jeg med at de som ønsker tallmateriale, spesielt om norske forhold, skaffer seg *Økonomiske analyser* fra Statistisk sentralbyrå, særlig nr 1 hvert år og *Nasjonalt budsjettet*, St meld nr 1 hvert år. På forlagets makrohjemmeside, www.fagbokforlaget.no, finner du mange nyttige lenker.

Jeg har bestrebet meg på å ta med det som er nødvendig for å forstå og anvende den utvidede ISLM-modellen til analyse av økonomiske problemstillinger. Jeg har lagt vekt på å drøfte hvordan myndighetene kan påvirke økonomien ved sin økonomiske politikk. Det som enkelte (les: forelesere og kritikere) vil savne, er kryssløpsanalyse, internasjonal handelsteori, vekstteori og en bredere gjennomgang av arbeidsmarkedet. Det er tenkt dekket gjennom videregående kurs i økonomi. Øvelser mangler også. Til gjengjeld finnes *Hjelper til Makroøkonomi*. Foruten svar på de tidligere nevnte spørsmål merket ?, finner du der kommentarer og øvelser med løsningsforslag til hvert kapittel, litt om det å studere, litt om eksamen, litt matematikk og eksempler på eksamensbesvarelser med løsningsforslag. Står du fast, kan du også henvende deg per e-post via makrohjemmesiden.

Etter hvert kapittel bør du hurtigste hvor du står. Det gjør du ved å gjennomføre en flervalgstest (quiz) på forlagets hjemmeside eller på kurssiden for SØ110 Makroøkonomi ved Høgskolen i Molde (skrubbe.himolde.no; velg SØ110 Makroøkonomi, gå til *kurssiden* og velg *QUIZ*). Skårer du mindre enn ti rette av fjorten totalt: les mer og prøv igjen!

Dette er 4. utgave av boken. Boken er blitt tykkere. Dessverre! Men det har vært uunngåelig. Jeg skulle gjerne ha skrevet den beste makroøkonomiboken på færrest mulige sider. Men det lar seg ikke gjøre. Det bryter med et velkjent økonomisk prinsipp: gjøre det best mulige under gitte bibetingelser. Situasjonen er nemlig denne: Jeg kan *enten* skrive den beste boken på et gitt antall sider, *eller* jeg kan bestemme hva boken skal inneholde, og skrive det på færrest mulig sider. Jeg har valgt den siste tilnærmelsen. Resultatet får du bedømme. Send gjerne en hilsen til meg: anders.dedekam@himolde.no.

Flere har gjennom årene kommet med kommentarer til tidligere utgaver av boken – ingen glemt, ingen nevnt. Jeg har lyttet til dem alle og stort sett fulgt rådene de har kommet med. Men denne gangen må jeg likevel spesielt takke Ivar Bredesen og Leiv Opstad, den første for *Hjelper* og den andre for hjelpen, og Knut Ebeltoft for forlagsfaglig hjelp.

André Bjerke skrev en gang:

Jeg bestrebet meg på å gjøre stilen så kjedelig som mulig. Kjedsommelighet er i seg selv en garanti for vitenskapelig objektivitet. Jo mer kjedelig en forsker uttrykker seg, jo mer vederheftig er han. Lykkes det ham å bli helt uleselig, er han praktisk talt sikret en Nobelpris.

Forfatteren av denne boken har bestrebet seg på ikke engang å bli innstilt til noen Nobelpris. Fremstillingen er forsøkt holdt i en lettere tone enn det som er vanlig i slike lærebøker. Det gjør den morsommere å lese, tror jeg. For som den amerikanske økonomen John Kenneth Galbraith skrev for 30 år siden:

Jeg tviler på at god økonomisk skriving kan være blottet for humor ... Når vi betrakter økonomisk adferd, er det spesielt viktig, fordi, unødvendig å si, mye av den adferden er uendelig latterlig.

St. Fort sur Gironde, 5. oktober 2003

Anders Dedekam jr.